

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1936.

Andra kammaren.

Nr 23.

Lördagen den 4 april.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr andre vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 28 och den 30 nästlidna mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Wigfors*s avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 236,
angående upphävande av nuvarande samband mellan tjänstepensioneringen i
statens pensionsanstalt och den allmänna pensionsförsäkringen m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Föredrogs samt hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts å kamma-
rens bord vilande proposition, nr 233, angående viss reglering av handeln
med färsk torsk.

§ 4.

Vidare föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts memorial, nr 9,
angående ifrågasatt remiss till annat utskott av motionen II:385 angående
sänkning av järnvägsfrakterna för färsk fisk.

Kammaren biföll utskottets däri gjorda hemställan samt beslöt överlämna
ifrågavarande motion till jordbruksutskottet.

§ 5.

Ordet lämnades på begäran till herr **Hällgren**, som yttrade: Herr talman!
Jag hemställer, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl.
Maj:ts proposition nr 233 utsträcker till 20 dagar.

Denna hemställan bifölles.

§ 6.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts under riksstatens åttonde huvudtitel
gjorda framställning angående bidrag till vetenskapsakademien;
nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneför-
bättring för viss personal vid tekniska skolan i Stockholm;
nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till
vissa vid tågolycka skadade personer; och

Andra kammarens protokoll 1936. Nr 23.

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för statens väginstitut.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Vid härpå punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förrådsbyggnad i Älvsjö i Stockholm m. m. biföll kammaren vad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 8.

Härefter föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till inkomst- och utgiftsstat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1936/1937 m. m.; och

nr 70, i anledning av väckta motioner om statlig automobiltrafik mellan Pajala och Kiruna.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Ang. understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Till avgörande förelåg nu bankoutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av vissa framställningar rörande understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Punkterna 1—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20, angående pension åt f. d. byggnadskamreraren C. J. Lindegréns änka.

I anledning av en inom andra kammaren av herr *Arnemark m. fl.* väckt motion, nr 146, hemställde utskottet i förevarande punkt, att riksdagen måtte medgiva, att f. d. byggnadskamreraren Carl Johan Lindegréns änka Anna Adèle Lindegrén, född Öquist, finge från och med den 1 januari 1936 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka, uppbära en årlig pension av 492 kronor, att utgå av trafikmedel.

Vid denna punkt hade av herr *Lovén* anmälts reservation utan angivet yrkande.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Lovén*: Herr talman! Denna fråga har varit föremål för riksdagens behandling år 1934, och motionen avslogs då på bankoutskottets motivering. Av denna framgick, att tjänstemännen vid statens järnvägsbyggnader ha högre lön än andra motsvarande tjänstemän i verket just såsom kompensation för frånvaron av familjepension. Riksdagen har av denna anledning hittills i regel hållit på att denna kompensation skall gälla i stället för familjepensionering och sålunda i allmänhet avslagit framställningar om pension till efterlevande efter dessa tjänstemän.

Trots att saken nu i år, då den kommer igen, för vederbörande motionär ligger bättre till än förut, nödgas jag, herr talman, yrka avslag på utskottets hemställan.

Ang. understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer
m. fl. (Forts.)

Herr **Leffler**: Herr talman! Det är fullkomligt riktigt, att, som herr Lovén påpekar, frågan om denna pension varit föremål för tidigare riksdagsbehandling och att motionen då blivit avslagen. Men det är också riktigt, att saken ligger bättre till nu än den gjorde då. Jag vill bara kort och gott hänvisa till att såväl järnvägsstyrelsen som statskontoret numera ställt sig välvilliga till förslaget. Jag tror, att det ligger en god garanti just i den omständigheten, att statskontoret varit berett att stödja motionen. Därför tillåter jag mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 21, angående pension åt f. d. stationsmästaren C. W. Willborgs änka.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 565, hade herr *Lundqvist m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte besluta tillerkänna f. d. stationsmästaren Carl Wilhelm Willborgs änka Anna Elisabet Willborg ett årligt understöd av 444 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid avgivits av herr *Laurén*, som yrkat, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att f. d. stationsmästaren Carl Wilhelm Willborgs änka Anna Elisabet Willborg, född Hultin, finge från och med den 1 januari 1936 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka, uppbära en årlig pension av 444 kronor, att utgå av trafikmedel.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Laurén**: Herr talman! På denna punkt har jag avgivit en reservation och tillstyrkt bifall till motionen om pension till f. d. stationsmästaren Carl Wilhelm Willborgs änka.

Ärendet ligger icke till på samma sätt som ärenden rörande pension åt änkor, vilkas män inte betalt avgifter till vederbörande pensionskassa. Denne stationsmästare Willborg hade betalt avgifter. Så blev han änklings och anmälde, att han inte önskade stå kvar i kassan därför att han inte hade några pensionsberättigade efterlevande. Sedan gifte han sig igen år 1915 och begärde då att få återinträda i kassan, och detta skulle han få mot erläggande av en avgift av 408 kronor. Men samma månad han ingick äktenskap förklarade han, att han inte önskade begagna sig av rätten att åter inträda i kassan. Det är obegripligt, att en sådan förklaring kan ges av en man som är 54 år gammal och gifter sig på nytt, då det inte gäller högre retroaktivt belopp än 408 kronor. Men det kan ju kanske förklaras av att han var sjuklig och led av åderförkalkning och knappast hade reda på vad han gjorde.

Saken ligger sålunda litet annorlunda till än en del andra pensionsärenden av liknande slag. Då mannen betalat in avgifter under en lång följd av år, anser jag för min del, att det inte är annat än rättvist, att änkan, som befinner sig i mycket små omständigheter, erhåller någon pension. Visserligen är det sant, att en person, som är delägare i en familjepensionskassa, inte kan få igen inbetalt belopp, därför att han saknar pensionsberättigade anhöriga. Men här

Ang. understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl. (Forts.)

äro dock förhållandena sådana, att jag hemställer till kammaren att bifalla motionen och bevilja fru Willborg pension, i synnerhet som beloppet inte är föreslaget högre än till 440 kronor. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till min reservation och sålunda bifall till motionen i ärendet.

Häruti instämde herr *Elmroth* och fru *Eklund*.

Herr **Leffler**: Herr talman! Även denna motion har tidigare — år 1934 — varit föremål för bankoutskottets och riksdagens behandling. Sedan dess har, så vitt man inom utskottet kunnat finna, ingenting nytt inträffat, som borde föranleda något ändrat ställningstagande till saken. Herr Laurén påpekar ju själv, att mannen i fråga vid det tillfälle, då han gifte om sig, hade möjlighet att återinträda i pensionskassan för en så ringa penning som 408 kronor, och herr Laurén framhöll också, att det måste anses fullständigt oförklarligt, att mannen inte begagnade sig av denna möjlighet. En förklaring skulle vara, att han redan vid den tidpunkten — vid en ålder av 54 år — skulle ha lidit av åderförkalkning. Detta är emellertid endast ett antagande, och det har inte presterats något bevis därför inom utskottet. Under sådana förhållanden har utskottet ansett sig inte kunna frångå den ståndpunkt utskottet intog år 1934, och därför tillåter jag mig, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Lundqvist begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 21 av utskottets förevarande utlåtande nr 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkten 22, angående pension åt förre reparatören K. J. Johanssons änka.

Uti en inom andra kammaren av herr *Gustavson* i Västerås väckt motion, nr 561, hade föreslagits, att riksdagen måtte medgiva, att förre reparatören vid statens järnvägar Karl Johan Johanssons änka Ida Johansson finge från och med den 1 januari 1936 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka, uppbära en årlig pension av 384 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer
m. fl. (Forts.)

Häremot hade reservation avgivits av herrar *Åkerberg, Torsten E. Ström, Laurén, Paulsen* och *Gustavson* i Västerås, vilka hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att förre reparatören vid statens järnvägar *Karl Johan Johanssons* änka *Ida Johansson*, född *Johansson*, finge från och med den 1 januari 1936 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka, uppbära en årlig pension av 384 kronor, att utgå av trafikmedel.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr Laurén: Herr talman! Detta ärende är i mycket likt det föregående. Här gäller det pension till änkan efter en person, som varit delägare i familjepensionskassa. Han blev änkling, gifte sig sedan igen och hade, enligt vad som upplysts av motionärerna, inte råd att betala den avgift, som skulle falla på honom, därest han skulle få pensionsrätt för hustrun i det senare äktenskapet. Det är riktigt, att ärendet varit föremål för riksdagens behandling tidigare och att riksdagen då avslagit motionen. Men det finns en del fall, då riksdagen bortsett från en dylik uraktlåtenhet att återinträda i familjepensionskassa. Även om man i stort sett måste taga hänsyn till en sådan sak, kan det ju även härvidlag göras ett undantag. Änkan hade skött om familjen under en föregående tid, då det inte fanns någon husmor, som kunde hjälpa barnen. Sedan gifte sig mannen med henne, men han uraktlät att betala avgift till kassan för henne. Det är sant, att det är denna hans uraktlåtenhet, som nu straffas, men jag vill framhålla i detta liksom i föregående fall, att mannen i fråga dock betalt in avgifter till kassan. När han nu inte fortsatte att betala, kan hans änka inte få pension ens på det inbetalta beloppet. Kammararen har nyss avvisat ett liknande fall, men jag tillåter mig ändå, herr talman, att yrka bifall till reservationen. Det föreligger här ömmande omständigheter, och jag vill påpeka, att riksdagen förut med beaktande av sådana ömmande omständigheter beviljat pension åt änkor, vilkas män aldrig betalt ett öre till pensionskassa. Då frågar man sig: skall inte, när mannen betalt in avgifter, änkan få åtnjuta någon avkastning av dem? Kan inte riksdagen vara så barmhärtig?

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Leffler: Herr talman! Jag får verkligen erkänna, att det är ledsamt att behöva stå här och ideligen försvara utskottet på ett sätt, som jag inte skulle göra, om jag skulle följa mitt hjärtas bud.

Detta fall är lika ömmande som det som nyss behandlades och där riksdagen avslag framställningen om pension. Frågan har varit föremål för kammarens behandling tidigare, och kammararen gick då emot motionen i enlighet med utskottets förslag. Man tycks räkna med att om man åter och åter kommer till riksdagen med samma motion, även om det inte finns något nytt att tillägga, skall man så småningom trubba av motståndet och få sin vilja igenom. Om så är fallet, tycker jag, att det är en mycket osympatisk metod.

Det föreligger här mycket ömmande omständigheter — det är jag den första att medgiva — men jag vågar göra gällande, att lika ömmande omständigheter skulle kunna anföras i tusen och åter tusen fall för att personer skulle få pension från statens sida. Det finns ingen möjlighet för riksdagen att bevilja pension, om inte man är beredd att taga alla de konsekvenser det skulle medföra. Jag menar, att vi måste göra klart för oss, att varje gång vi bryta mot någon vedertagen praxis, äro vi ute på det sluttande planet, och vi veta inte,

Ang. understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl. (Forts.)

var vi till slut hamna. Jag är ledsen, att jag även i detta fall måste yrka bifall till utskottets hemställan, men jag måste göra det.

Herr Gustavson i Västerås: Herr talman! Utskottets ärade vice ordförande har erkänt, att han är ledsen att behöva yrka avslag på den föreliggande motionen, och det säger ju en hel del rörande det fall, som det här är fråga om. I utskottet, där alla skäl för denna pensionsfråga kunnat framläggas, har den avgjorts med endast en rösts majoritet, och flera av dem, som röstat mot pensionen, ha erkänt, att mycket starka skäl talade för att pension i detta fall borde beviljas.

Man åberopar här konsekvenserna av att bevilja pension i ett fall som detta. Jag vågar påstå, att om man inte sträcker sig längre än vad här är fråga om, träffar man inte en statstjänare på tiotusen, som man behöver offra några hundra kronor på av dessa skäl. Här är det ju dock ett så pass säreget och egendomligt fall, att något liknande inte gärna kan inträffa så värst många gånger. Jag vill sålunda erinra om, att här har en befattningshavare betalat pensionsavgifter under en mera än 30-årig tjänstgöring, men när så befattningshavaren avlider, får hans änka ändå ingen pension, beroende därpå, att äktenskapet ingåtts några månader efter den tidpunkt, då det enligt pensionsreglementet skulle ha ingåtts, för att änkan skulle få pension. I utskottet har också framlagts skälen, varför äktenskapet kom att uppskjutas. En medverkande omständighet till detta var, att befattningshavaren själv blev sjuk och tvingades att avgå ur tjänsten på grund av sjukdom tre år före den ordinarie pensionsåldern. Dessutom gäller det här en kvinna, som sedan åtskilliga år tillbaka varit knuten till familjen såsom vårdare av övriga sjuka familjemedlemmar och som sålunda i sitt arbete helt och hållet fyllt en hustrus uppgifter.

Jag skulle tro, att om man inte är mera generös, inte drar gränsen vidare, då det gäller att bevilja pensioner, än i detta fall, så innebär ett bifall till framställningen inte några större farligheter för framtiden. I detta fall vore det enligt min mening en upprörande orättvisa, om riksdagen skulle vägra att lämna ett mindre understöd. Hade äktenskapet kommit att ingås några månader tidigare, hade pensionskassan fått betala en pension, som varit dubbelt så stor som det lilla understöd, som här begäres.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till herr Lauréns m. fl. reservation.

Herr Elmroth: Herr talman! De konsekvenser, som bliva följden av ett bifall till en framställning av förevarande art, framhållas ju alltid, då det gäller att försvara ett avstyrkande från utskottets sida. Men, herr talman, när man tar del av de omständigheter, som här föreligga, blir man fullkomligt övertygad om, att här är det endast rent formella bagatellorsaker, som gjort, att utskottets knappa majoritet icke kunnat biträda motionen. Under sådana förhållanden måste jag säga mig, att här ankommer det på riksdagen att se till, vad som i förevarande fall mänskligt att döma är rättvisa.

Utskottets vice ordförande säger, att det finns tusentals liknande fall. Men även om så är fallet försvarar det på intet sätt, att vi därför skola ytterligare utöka dessa tusentals olyckliga människor, som mänskligt sett äro berättigade till pension men på grund av formella skäl icke kunna erhålla någon. Med hänsyn härtill, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels

Ang. understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer
m. fl. (Forts.)

ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Gustavson i Västerås, i anledning varav efter given varsel förjande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 22 av utskottets förevarande utlåtande nr 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nejpropositionen, vadan kammaren, med avslag å utskottets hemställan i förevarande punkt, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 23—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 10.

Härefter föredrogos vart efter annat bankoutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ytterligare medel för utförande av omändrings- och förbättringsarbeten inom riksbankens byggnad i Stockholm;

nr 28, i anledning av väckt motion om inrättande av en extra förste bibliotekariebefattning vid riksdagsbiblioteket m. m.; och

nr 29, angående särskild ersättning åt en tjänsteman hos bevilningsutskottet.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Hidinge—Spångakärrens torrlägningsföretag i Örebro län jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 6 mars 1936 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 154, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att till nedskrivning av de till torrläggning av Hidinge—Spångakärren i Örebro län den 11 november 1921 och den 19 december 1924 från odlingslånefonden samt den 25 november 1927 och den 4 november 1932 från statens avdikningslånefond beviljade lån ävensom till guldande av vissa med utredning rörande företaget förenade kostnader finge från statens avdikningsanslag anvisas ett statsbidrag av 109,924 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 320

*Ang. Hidinge
—Spångakärrens torrlägningsföretag.*

Ang. Hidinge—Spångakärrens torrlägningsföretag. (Forts.)
av herrar *Gottfrid Karlsson* och *Åkerberg* samt II: 651 av herr *Pettersson* i Rosta m. fl., vari föreslagits, att riksdagen måtte medgiva, att till nedskrivning av de till torrläggning av Hidinge—Spångakärren i Örebro län den 11 november 1921 och den 19 december 1924 från odlingslånefonden samt den 25 november 1927 och den 4 november 1932 från statens avdikningslånefond beviljade lån ävensom till gäldande av vissa med utredningen rörande företaget förenade kostnader finge från statens avdikningsanslag anvisas ett statsbidrag av 225,939 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motioner, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Uddenberg* och *Pettersson* i Rosta, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till förevarande proposition samt de i ämnet väckta motionerna, medgiva, att till ifrågavarande ändamål finge från statens avdikningsanslag anvisas ett statsbidrag av 225,939 kronor.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Pettersson* i Rosta: Herr talman! Det odlingsföretag, som det här gäller, tillkom vid en tidpunkt, då det var brist på födoämnen här i landet. I ett avseende intar det en särställning bland de odlingsföretag, som kommit i ekonomiska svårigheter, nämligen därutinnan, att initiativet till detsamma utgick från odlingsorganisationen genom länets odlingsråd. Instruktionen för odlingsorganisationen utfärdades av Kungl. Maj:t den 16 april 1918. Odlingsrådets skyldigheter i den mån de gälla arbete för nyodling framgå av följande utdrag av anförda instruktion. Det ålåg bland annat odlingsrådet »att såväl på eget initiativ som efter förslag av odlingsnämnd undersöka möjligheten av nyodling och dikning, verka för sådana arbetens anordnande och, där så kräves, hos vederbörande myndighet göra framställning angående understöd åt dylikt arbete». Vidare heter det: »Odlingsråden äga att i vederbörlig ordning påkalla biträde av såväl hushållningssällskapens jordbrukskonsulenter och andra befattningshavare som även statens lantbruksingenjörer.»

Dessutom må erinras om, att till odlingsföretag vid denna tid utgick — utom det normalt direkt från staten utgående bidraget och lånet till eventuell vattenavledning — särskilt för kristiden bestämda belöningar för nyodling, vilka belöningar utbetalades genom odlingsorganisationen. Nyodlingsbidragen utgingo i huvudsak enligt följande grunder: För nyodlad mark, som besås våren 1918, högst 300 kronor per hektar, våren 1919, 250 kr., våren 1920, 200 kr. och våren 1921, 150 kronor per hektar.

Odlingsnämnden räknade då med, att om detta dikningsföretag komme i gång, så skulle det, då det var färdigt, under två år komma i åtnjutande av dessa belöningar för nyodling. Odlingsrådet uppdrog åt dåvarande lantbruksingenjören Palm att göra en approximativ beräkning av kostnaderna. Enligt denna beräkning skulle kostnaderna uppgå till 515,000 kronor, men när företaget var färdigt, visade det sig, att det kostat 1,032,000 kronor eller nära dubbelt så mycket som beräknats. Det är då alldeles givet, att det skulle uppstå svårigheter för de jordbrukare, som berördes av företaget.

Jag ber att här särskilt få poängtera, att det var genom statens försorg och bistånd, som detta odlingsföretag kom till. Jordbrukarna så att säga lockades in i det genom statens organisationer och stå utanför initiativet till detta företag med de stora kostnader, som sedermera blevo en följd. Orsakerna

Ang. Hidinge—Spångakärrens torrläggningsföretag. (Forts.)

till de höga kostnaderna äro flera, bland annat dröjsmål med planens färdigställande, som drog en tid av över $1\frac{1}{2}$ år, vilket gjorde, att de nyssnämnda belöningarna inte utgingo, men framför allt var det de stigande arbetspriserna, som föranledde den högre kostnaden. En ytterligare orsak var, att när man började gräva, visade det sig, att det var mera berg att spränga bort än som beräknats. Svårigheter uppstodo för en hel del jordbrukare, och staten har redan måst köpa nio gårdar och kommer helt säkert att i fortsättningen få köpa ännu flera, om icke riksdagen beviljar det högre anslag, som motionärerna yrkat på. Man tycker ju, att det är litet hårt, att personer, som suttit i rätt burgen ställning innan företaget kom till stånd, genom detsamma bli ruinerade och måste gå från gård och grund. Med hänsyn till att det är staten, som drivit fram företaget, tycka många, att det även är statens skyldighet att se till att de inte behöva gå ifrån sina gårdar. Följden blir eljest, att staten måste köpa in en hel del av dessa gårdar, och det belopp, som man sedermera kan få ut av gårdarna, blir naturligtvis minimalt. Då staten i alla fall får taga den förlusten, vore det riktigare, att staten trädde emellan och hjälpte jordbrukarna, så att de sluppe bli av med sina gårdar, utan kunde i fortsättningen idka sin näring på sätt de alltjämt gjort. I motionen ha motionärerna framhållit just dessa synpunkter, vilka ligga till grund för en vid utskottets utlåtande fogad reservation av herr Uddenberg och mig, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Ljunggren, Uddenberg, Anderson* i Råstock och *Åqvist*.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Beträffande sjösänkingsföretag har det varit en princip, som man följt hela tiden, och det har varit den, att när vederbörande och Kungl. Maj:t ha begärt anslag för avskrivning av belopp, som företaget varit skyldigt staten, har jordbruksutskottet tillstyrkt detta, men däremot ha vi icke vågat oss på att gå utöver vad myndigheterna tillstyrkt. I detta fall finnes det vissa saker, som göra, att betänkligheterna bli än större. I den uppskattning av båtnaden som föreligger har man även räknat in den jordvärdeminskning, som skett sedan företaget startades, och de sämre konjunkturer, som rått för jordbruket. Jag är övertygad om att, om man går in för den principen, komma andra sjösänkingsföretag att göra samma framställning. Det har gjort, att utskottet icke har kunnat taga med denna del av båtnadsminskningen.

Då det däremot är en sjukdom, som grasserar och satt ned båtnadsvärdet, har utskottet tagit ett lika stort belopp eller 55.000 kronor för att bringa lindring åt de fastigheter, som äro värst skuldsatta.

Detta företag kom till under kristiden, och man säger, att det var odlingsrådet, som lurade vederbörande att gå in för detta. Odlingsrådet hade emellertid ingen beslutanderätt, utan hade närmast att undersöka odlingsmöjligheter m. m. Jag vill också framhålla, att med den hjälp de få, om riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag, har staten betalat 75 procent av alla företags kostnader, och detta visar väl, att det varit ett nödläge, ty så långt har inget annat sjösänkingsföretag i landet kommit i fråga om statshjälp.

Jag är övertygad om att vi måste söka hålla en form för beviljande av bidrag, ty i annat fall blir det, om man på framställning av enskilda motionärer går utöver myndigheternas yrkanden, svårt för riksdagen att fatta ståndpunkt i sak. Det är ömtåliga fall, men vi få lita på de undersökningar vederbörande myndigheter göra, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. Hidinge—Spångakärrens torrlägningsföretag. (Forts.)

Efter härmed slutad överläggning framställde herr andre vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 12.

Härpå föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställningar om anslag till kapitalökning för arrendegnehemsfonden och arrendelänefonden m. m. jämte i ämnet väckt motion; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Ang. forskningsverksamhet på det jordbrukstekniska området.

Vid nu skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till viss forskningsverksamhet på det jordbrukstekniska området erhöles på begäran ordet av

Herr **Johansson** i Uppmälby, som anförde: Herr talman! Jag har till detta utlåtande fogat en blank reservation, men jag har icke något yrkande att göra. Denna fråga förelåg i fjol i jordbruksutskottet i form av motioner, som avstyrktes av jordbruksutskottet. Man räknade då med att hälften av de begärda 40,000 kronorna skulle tagas på nionde huvudtiteln och den övriga hälften på kommunikationsdepartementets huvudtitel. Men i år har man lagt om det så, att man kommit igen med frågan genom en kungl. proposition, som räknar med en årlig kostnad av 55,000 kronor för denna forskningsverksamhet, som beräknas taga i anspråk en tid av 5 år. Av detta belopp skall man taga 25,000 kronor på nionde huvudtiteln och 30,000 kronor skola betalas av vattenfallsstyrelsen, som gått med på att lämna detta belopp. Jag har den uppfattningen, att det som vattenfallsstyrelsen förtjänar skall inlevereras till statsverket, och det är bara en krokväg man gått. Då man icke velat dela upp beloppet på två huvudtitlar, tar man 30,000 kronor av vattenstyrelsens vinstmedel till denna institution, som skall läggas under en privat förening. — Jag har bara velat säga dessa ord och har, herr talman, intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion, II: 620, angående reformering enligt vissa riktlinjer av undervisningen vid de högre allmänna läroverken.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 15.

Vidare föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion, II: 621, angående undervisningen vid de högre allmänna läroverken i ämnet biologi med hälsolära; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 16.

Härefter föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion, II: 622, angående införande vid de högre allmänna läroverken av obligatorisk undervisning i ärfthighetslära med arvsbiologi m. m.; och yttrade därvid

Ang. undervisning i ärfthighetslära m. m. vid de högre allmänna läroverken.

Herr Sefve: Herr talman! Det har i såväl åttonde huvudtiteln som statsutskottets utlåtande rörande densamma framhållits, att ärfthighetsläran under senare år undergått en enastående utveckling och haft stor praktisk betydelse samt att den fått stora verkningar för en hel del andra forskningsområden, framför allt naturvetenskapen och den medicinska vetenskapen. Sedan gammalt har undervisning i detta ämne meddelats till praktiskt taget alla lärjungar på gymnasiet. Vid läroverksreformen av år 1933 togs det bort från sin plats, och följden är, att en mycket ringa procent av lärjungarna kunna få undervisning i detsamma. Det är beklagligt, allra helst som ämnet under de senaste åren fått ökad aktualitet och betydelse. Jag behöver bara nämna befolkningsfrågan för att man skall förstå detta. Det är önskvärt och aktuellt, att ärfthighetsläran beredes en plats på gymnasiets schema — vilket torde gå utan svårighet med hänsyn till andra ämnen —, så att samtliga lärjungar kunna få undervisning däri.

Då emellertid, såsom skolöverstyrelsen anfört, saken snart torde komma under Kungl. Maj:ts prövning, vill jag, under förhoppning, att denna prövning skall utfalla gynnsamt för ämnet, hemställa om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 17.

Härpå förekom till behandling andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående upprättandet av kollektivavtal mellan domänverket och dess arbetare.

Ang. kollektivavtal mellan domänverket och dess arbetare.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 281, hade herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors* föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte förstärka domänverket att träffa kollektivavtal med sina arbetare, varigenom kontraktssystemet slopades, samt att i dessa avtal körningen och huggningen skildes.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av berörda hemställan, anförde:

Herr Brädefors: Herr talman! Utskottet har i slutklämmen yrkat avslag på den motion vi framlagt i denna fråga. Utskottet har behandlat denna fråga ganska sorgfälligt, efter vad som synes av utskottets utlåtande, när det har infordrat yttrande av flera institutioner, däribland domänstyrelsen, svenska skogs- och flottningsarbetarförbundets styrelse och R. L. F:s styrelse. Domänstyrelsen har helt naturligt yrkat avslag på vår motion, och det är naturligtvis alls ingenting att förundra sig över, ty domänverket vill naturligtvis behålla den despotiska ställning i dessa frågor, som det tidigare har haft, alltså att icke arbetarparten skall ha någonting att säga till om i fråga om arbetarnas förhållanden och arbetsvillkoren. Emellertid säger domänstyrel-

Ang. kollektivavtal mellan domänverket och dess arbetare. (Forts.)
sen i sitt utlåtande, att den vänder sig mot motionärernas motivering, och den säger indignerat, att den motivering motionärerna anfört får icke kvarstå oemotsagd. Men såvitt jag kan finna av domänstyrelsens yttrande är vår motivering oemotsagd trots domänstyrelsens yttrande.

Jag undrar för övrigt vad det är för delar av motionärernas motivering, som domänstyrelsen blivit så indignerad över. Jag kan väl inte tänka mig, att den första punkten i motionärernas motivering varit orsaken, den punkt där det talas om ett exempel från Råneå socken i Norrbotten, där en skogsarbetare under 78 dagars arbete i Råneå revir förtjänat 130 kronor. Detta är en uppgift, som kan kontrolleras och som domänstyrelsen icke kan tillbakavisa. Jag undrar, om orsaken därtill är den andra punkten, där vi tala om att det brukar sägas från domänverket och de privata skogsbolagen, att Norrbottens skogsarbetare sakna rutin och yrkesskicklighet och att därför i föl en del instruktörer skickades till Norrbotten från Ängermanland för att lära upp de norrbottniska skogsarbetarna, men att icke ens dessa instruktörer kunde komma upp till en sådan dagspenning, att de kunde klara sig i Norrbottens skogar. Om detta uttalande är av den art, att det icke bör stå oemotsagt, vet jag inte, men domänstyrelsen har icke sagt emot det. Jag vet inte heller, om orsaken ligger i det tredje exemplet. Vi ha nämligen tagit ett exempel från Kalix, där vi påvisa, att en stor del av skogsarbetarna under arbetets gång varit tvungna att anlita fattigvården. Alltså blevo kommunerna indirekta hjälpare till såväl privata skogsbolag som domänverket. Något annat har jag icke funnit, som skulle kunna vara så anmärkningsvärt, att domänstyrelsen kunde bli så indignerad. Men något måste de väl ha att säga, när saken är sjuk och de själva tycka, att de icke ha något sakligt skäl att komma med för sitt avslagsyrkande.

Domänstyrelsen har för övrigt sagt, att den i princip icke har något emot en sådan åtgärd som att kollektivavtal upprättas mellan arbetarna och domänverket, men av praktiska skäl, menar styrelsen, skall detta icke vara möjligt. Svenska skogs- och flottningsarbetarförbundets styrelse, som också yttrat sig, har av principiella skäl icke heller kunnat yrka bifall till motionen. Det är alltså en princip, att de icke kunna göra det, därför att de tidigare förordat domänverkets autonomi eller självständighet. Av denna princip fasthålla de vid att de såsom arbetarnas intresseorganisation icke kunna förorda bifall till en sådan motion, som skulle innebära ett starkt tryck på detta affärsdrivande verk att träffa avtal med sina arbetare.

Däremot har R. L. F:s styrelse, som yttrat sig över motionen, varit mera välvillig och huvudsakligen berört just de punkter, som vi motionärer ha berört, och tagit fasta just på den punkt, som vi haft som kardinalpunkt i motionen, nämligen att i dessa avtal körning och huggning måste skiljas åt, så att körarna få eget avtal och huggarna få eget avtal. Detta har R. L. F. tillstyrkt och särskilt poängterat. Att det är nödvändigt, det måste varje människa, som vet något om skogsarbetarnas förhållanden, säga. Ett sådant förhållande som att huggarna och körarna äro i samma kontrakt, att alltså huggarna anse körarna vara deras arbetsgivare, det är ett tillstånd, som helt naturligt gillas av såväl domänverket som de privata skogsbolagen, därför att därigenom spelar man ut två arbetargrupper mot varandra och får dem att stå fiendliga mot varandra.

Om dessa arbetargrupper få särskilda avtal för sig med såväl de privata skogsbolagen som domänverket, så riktas därigenom deras krav på förbättrade löneförhållanden icke mot den andra arbetarparten utan mot arbetsgivarna, skogsbolagen och domänverket. Därför har R. L. F. haft rätt, när de krävt, att en sådan anordning skall vidtagas, att dessa arbeten skiljas. Det är väl

Ang. kollektivavtal mellan domänverket och dess arbetare. (Forts.)

i varje fall ett egendomligt förhållande i denna sak, när man från den reformistiska fackföreningsledning — man kan kalla den intresseorganisation — som har direkt att göra med skogs- och flottningsarbetarna, och som ledes och styres av de socialdemokratiska fackföreningsledarna, möter ett bestämt avståndstagande i denna fråga medan den andra organisationen, R. L. F., som består av bondeförbundets medlemmar eller åtminstone av med dem sympatiserande, är mera välvillig än de socialdemokratiska ledarna att gå med på en sådan utredning som vi föreslå.

Såväl av utskottets utlåtande som av domänstyrelsens och fackförbundets utlåtanden framgår alltså, att man säger sig principiellt icke ha något att invända emot avtalsuppgörelser mellan domänverket och dess arbetare, men man säger, att det finnes sådana praktiska hinder därför, att man icke kan göra detta. Såsom ett av dessa praktiska hinder anför man, att över 50 procent av skogsarbetarna måste vara organiserade i dessa fackföreningar, innan man kan göra upp avtal med dem. Jag skulle vilja fråga de fackliga ledarna — sådana finnas här — när har det varit praxis i den övriga fackföreningsrörelsen, att arbetarna icke kunna kräva avtal med arbetsgivarna förrän arbetarna på platsen i fråga varit till 50 procent organiserade? Det är mig bekant, att arbetarna ha i många fall krävt avtal med arbetsgivarna trots att endast en minoritet varit organiserad i den fackförening, som krävt avtal med arbetsgivarna. Det är alltså icke annat än svepskäl, när svenska skogs- och flottningsarbetarförbundets styrelse talar om 50 procents organisering. Även domänstyrelsen har sagt något ditåt. Styrelsen har tagit ett uttalande i vår motion, som den stöder sig på, och har sagt: »I motionen har vidare framhållits, att den viktigaste förutsättningen att få till stånd en radikal ändring är att skogsarbetarna förmå skapa starka fackföreningar.» Ja, visst ha vi sagt detta. Men vi ha sagt, att denna radikala ändring är att vinna på det sättet, att man får så starka fackföreningar bland skogsarbetarna, att de kunna tvinga både domänverket och andra arbetsgivare att gå med på kollektivavtal. Men nu är det, som vi påpekat, kontraktssystemet som lägger hinder i vägen för dessa skogsarbetare att sammansluta sig till en organisation, som skulle omfatta över 50 procent av samtliga skogsarbetare.

För det andra vill jag säga, att med skogsarbetarna kunna vi aldrig räkna på samma sätt som med andra industriarbetare, när det gäller frågan om deras organiserande, ty skogsarbetet på en plats är inte alltid av samma omfattning. Det ena året kommer kanske den egentliga skogsarbetarkåren — alltså de, som inte ha något annat att leva på än skogsarbete — att få arbete, men det andra året, när det blir mera drivningar på platsen, kommer det en massa småbönder, hemmansägare och dylika, som inte äro egentliga skogsarbetare, till arbetet i skogarna. Man kan inte mäta skogsarbetarkåren efter samma måttstock som en industriarbetarkår, som är mera koncentrerad på ett och samma ställe. Här är det en kombination av jordbruk och skogsarbete, och därför måste det också bli andra förhållanden även i fråga om organiserandet. Visserligen har, som sagt, utskottet i sin motivering givit en fingervisning åt domänverket, då det sagt, att det är önskligt, att ett sådant förhållande kommer till stånd, att dessa löner avtalsenligt regleras. Men utskottet har inte velat taga steget fullt ut och även i slutklämmen säga det, som motionärerna här velat ha fram, utskottet har inte velat föreslå ett uttalande från riksdagen till regeringen, att regeringen skall utöva sitt inflytande på detta statliga affärsdrivande verk. Det har gjorts gällande, efter vad jag hört vid samtal man och man emellan, att det inte skulle vara gott från riksdagens sida att göra ett sådant uttalande eller att fatta ett sådant

Ang. kollektivavtal mellan domänverket och dess arbetare. (Forts.)
beslut, som motionärerna föreslagit. Vad är det då som hindrar, att riksdagen kan göra ett uttalande till regeringen? Därmed har väl riksdagen inte ingripit i Konungens grundlagsenliga rätt att riket styra. Den har endast uttalat ett önskemål. Och jag hoppas, att om det kommer ett önskemål från riksdagen i denna arbetarfråga, åtminstone den regering, som nu sitter, denna arbetarregering, skall effektuera ett sådant önskemål gentemot domänverket.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig och herr Hagberg i Luleå väckta motionen.

Herr **Ericsson** i Sörsjön: Herr förste vice talman! Det är klart, att jag inte kan göra någon erinran mot motionärernas uttalande, att skogsarbetarna överhuvud befinna sig i ett svårt ekonomiskt läge. Men då motionärerna försöka ange orsakerna till att skogsarbetarna ha kommit i detta svåra ekonomiska nödläge såsom bottnande i de förhållanden, under vilka arbetarna åtaga sig arbetet i skogarna, måste jag mot detta göra en bestämd erinran, då enligt min mening andra mera avgörande orsaker föreligga. Ty för mig framstår det såsom ganska klart, att om skogsarbetarna hade organiserat sig i samma utsträckning som övriga arbetargrupper, så skulle inte dessa skogsarbetare ha kunnat bli föremål för den långt gående utsugning från arbetsgivarnas sida, som har förekommit. Jag hänvisar till, att enligt socialstyrelsens uppgift arbeta inte mindre än cirka 180,000 arbetare helt eller delvis under vintersäsongen ute i skogarna, och av dessa 180,000 äro inte mer än cirka 25 % organiserade. Det är kanske 40,000, av vilka 12,000 äro organiserade i S. A. C. och cirka 27,000 eller 28,000 i Svenska skogs- och flottningsarbetarförbundet. Jag menar, att det är ganska uppenbart, att under sådana omständigheter måste arbetsgivarna ha det väl förspänt, och det är inte så märkvärdigt, om de inrikta sig på att utvinna största möjliga fördelar av detta förefintliga ojämna styrkeförhållande mellan arbetsgivare och arbetare. Jag skall inte närmare uppehålla mig vid de orsaker, som säkerligen inverkat på möjligheterna att organisera landets skogsarbetare, utan endast konstatera det faktum, att de inte organiserat sig i tillräckligt stor utsträckning.

Att döma av såväl motionärernas uttalanden i motionen som vad som förekommit från herr Brädefors sida i det nyligen hållna anförandet, så skulle domänverket egentligen vara en mycket sämre arbetsgivare än skogsbolagen och övriga enskilda arbetsgivare. Jag vet inte, vilket omdöme som i stort sett kan avgivas angående domänverkets hållning i den delen, men åtminstone så långt min erfarenhet sträcker sig och under hänvisning till de delar av landet, där jag har min verksamhet, kan jag verkligen säga, att domänverkets tjänstemän åtminstone där behandlat sina arbetare något bättre än skogsbolagen. Och jag tillåter mig därvid hänvisa till det förhållandet, att i en kommun, som ligger mig nära, och där flera kronoparker finnas, ha domänverkets tjänstemän under flera år uppgjort med sina arbetare, huggare och körare var för sig, om avverkningspriserna.

Om jag alltså i och för sig inte anser mig kunna rikta någon anmärkning mot domänverket och dess tjänstemän angående dess sätt att uppgöra om arbetspriserna under hänvisning till de förhållanden, som råda i mina trakter, så måste jag å andra sidan på en annan punkt göra en erinran mot domänverket och dess tjänstemän. Men ifråga om den delen vill jag säga, att jag inte begär, att en del av utskottets övriga ledamöter skall instämma i det uttalande, som jag ämnar göra. Jag har sagt, att skogsarbetarna inte äro tillräckligt organiserade ännu för att kunna hävda sin ställning gent emot arbetsgivarna, men jag hoppas, att så kommer att ske. Jag räknar därvid inte med, att domänverkets tjänstemän skola medverka i detta organisationsarbete. Men

Ang. kollektivavtal mellan domänverket och dess arbetare. (Forts.)
vad man bestämt bör kräva är, att tjänstemännen inte motarbeta skogsarbetarnas organisationssträvanden. De böra med andra ord intaga en opartisk hållning, men så har inte alltid varit fallet. Och jag begagnar tillfället att i detta sammanhang erinra därom, att för åtskilliga år sedan bildades en förening ute i skogsbygderna, som från början erhöll benämningen »Arbetets frihet». Många av eder känna säkerligen till, att denna förenings uppgift är att motarbeta skogsarbetarnas organisationssträvanden. Jag vill ju säga, att någon ur skogsarbetarnas synpunkt mera osympatisk företeelse har inte förekommit under hela den tid som sedan har förflutit. Det är emellertid att märka, att det har förekommit, att någon av domänverkets tjänstemän har intagit — för närvarande är detta även fallet — en ledande ställning inom denna organisation, »Arbetets frihet». Detta i vad gäller de norrut belägna delarna av landet. Här är det dock fråga om personer, som avlönas direkt med statsmedel, och jag menar för mitt vidkommande, att man bör fordra, att tjänstemän i denna ställning icke medverka i en sådan organisation. Jag tillåter mig också säga, att en sådan befattning kan inte innehavas av en tjänsteman med mindre än att domänverket givit sitt tillstånd därtill.

Beträffande slutligen motionärernas yrkande, att domänverket skall förstäddas att ingå kollektivavtal med skogsarbetarna, så måste jag för min del säga, att det egentligen inte föreligger så mycket principiella betänkligheter häremot, men jag menar, att om åtgärder av sådan innebörd skola vidtagas från statsmakternas sida, bör åt sådana åtgärder givas en något vidare ram, än motionärerna här tänkt sig. Jag menar, att om det överhuvud taget skall vara någon mening med det, så borde sådana åtgärder, som motionärerna tänkt sig få genomförda, omfatta även andra arbetsgivare. Vi måste komma ihåg, att riksdagen själv uttalat, att ett statens affärsdrivande verk bör skötas på ett affärsmässigt sätt. Och skulle de äsyftade åtgärderna beslutas av riksdagen, skulle det faktiskt medföra, att domänverket komme att intaga en oförmånligare ställning i detta avseende än övriga arbetsgivare. Vid sådant förhållande skulle följderna härav måhända bli den, att domänverket, som ju nu åtminstone i viss omfattning bedriver avverkning av virke på rot och får det nedforslat till vattendragen och även bedriver en viss träförädlingsverksamhet, skulle i stället inrikta sig på att i allt större utsträckning sälja virke på rot. Vid sådant förhållande skulle det förstäddigande, som man här avser att få genomfört, komma att bli utan verkan.

Sedan bör det också erinras, att detta förstäddigande inte egentligen komme att innebära, att man uppnår något kollektivavtal, ty jag föreställer mig, att det kollektivavtal, som skall genomföras, måste framkomma sedermera på grundval av underhandlingar mellan arbetarna och domänverket. Såsom jag förstår saken, blir det bara två punkter i detta eventuellt kommande kollektivavtal, som skulle klaras genom riksdagens ingripande. Men ponera, att domänverket och arbetarna inte komma överens vid de underhandlingar som måste försiggå! Då kan det naturligtvis inte betyda, att det blir något kollektivavtal.

Emellertid kan jag också säga, att avgörande för mitt ståndpunktstagande har ju alldeles särskilt varit det förhållandet, att motionen inte tillstyrkts av arbetarnas huvudorganisation. Den har visserligen tillstyrkts av en del avdelningar i Norrbotten, men jag ifrågasätter huruvida man kan fästa så stort avseende just vid de tillstyrkanden, som härvidlag förekommit från dessa avdelningar i Norrbotten, därför att det förefaller, som om dessa tillstyrkanden skulle ha tillkommit så att säga på beställning, eftersom ordalydelsen i dessamma är precis lika. Jag vill också för min del uttala en viss förvåning över att särskilt dessa motionärer sätta så stor tillit till riksdagens förmåga att

Ang. kollektivavtal mellan domänverket och dess arbetare. (Forts.)
 kunna ingripa och reglera förhållandena för arbetarna, ty enligt den uppfattning, som jag tillägnat mig, så vill man åtminstone i den politiska marknaden från det hållet göra gällande, att det är med helt andra kampmedel än lagstiftningsarbete, som åtgärder till förmån för arbetarna skola vinnas.

Jag vill slutligen tillägga det, att om det skulle visa sig i framtiden, att det blir omöjligt att genom åtgärder från de fackliga organisationernas sida utvinna några fördelar för det skogsarbetande folket, då kan jag mycket väl tänka mig, att man i framtiden kanske i viss omfattning måste ingripa. Beträffande den saken hänvisar jag bland annat till den omständigheten, att man i Finland från statsmakternas sida ansett angeläget att medverka i att bestämma minimilöner, som skola utgå till skogsarbetarna inom olika områden.

Under hänvisning till vad jag här framhållit ber jag emellertid att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Johansson* i Sollefteå, *Englund*, *Jonsson* i Haverö och *Månsson*.

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Beträffande de förhållanden, som ligga bakom denna motion, behöver jag inte upptaga tiden med att lämna någon redogörelse, ty de äro väl kända av de flesta av riksdagens ledamöter. I varje fall betyder ju den konflikt, som för några månader sedan utkämpades i Dalaskogarna, att ett blixtljus kastats över de miserabla förhållandena, under vilka skogsfolket lever och arbetar. Vi ha i vår motion påvisat, hur en rad av kommuner, där skogsarbete bedrives, faktiskt fått betala understöd åt skogsarbetare under den tid de legat ute i skogarna och därmed också fått betala en del av kostnaderna för domänverket och de enskilda skogsbolagen. När en familjeförsörjare, såsom fallet är däruppe i en hel rad skogssocknar, får leva och försörja sin familj på en årsinkomst av 800 kronor under de betingelser, som råda däruppe, förstår man, att det är fara för att dessa människor pressas på ett sådant sätt, att de aldrig få kraft till att själva försvara sina intressen. Faktiskt har den pressning, som genomförts mot skogsarbetarna ända sedan den föregående krisen, väsentligt försvårat möjligheterna för dessa arbetare att samla sig i slagkraftiga fackföreningar för att därigenom bevaka sina intressen.

Det sades av utskottets talesman, att domänverket icke visat sig svårare att komma till tals med än de privata skogsbolagen. Jag vill påpeka, att vi i vår motivering röra oss speciellt med förhållandena i Norrbotten, och vi känna icke till huru det är i övriga delar av landet. I Norrbotten omfatta domänverkets drivningar $\frac{2}{3}$ av samtliga drivningar, varför domänverkets ställningstagande direkt påverkar skogsbolagens ställningstagande i alla frågor. Vi anföra i vår motion uttalanden icke från fackföreningarna utan från kommunala institutioner, exempelvis Råneå kommun, där det öppet sägs ifrån, att det varit lättare att komma till tals med de privata skogsbolagen än med domänverket. Man har också från andra socknar i Norrland fått liknande uttalanden. Under sådana förhållanden tror jag icke, att det kan tjäna någonting till att bestrida, att domänverket däruppe intagit en långt bryskare ställning. Alldeles oavsett detta är det emellertid uppenbart för var och en, att när domänverket har en sådan dominerande ställning inom skogsdriften, såsom fallet är däruppe i Norrbotten — $\frac{2}{3}$ av driften — blir dess politik och ståndpunktstagande bestämmande för de privata skogsbolagen.

Sedan anföres det såsom en brist hos vår motion, att vi icke tala om de privata skogsbolagen och att de skola tvingas att träffa kollektivavtal. En sådan invändning förefaller mig icke vara riktigt väl genomtänkt. Vi ha i detta sammanhang icke ifrågasatt en allmän lagstiftning till förmån för kollektivavtal, utan vi mena blott, att på ett område, där i andra hand riksdagen dock

Ang. kollektivavtal mellan domänverket och dess arbetare. (Forts.)

har ett avgörande inflytande över domänverket, borde riksdagen åtminstone kunna uttala sig för en princip, vars riktighet man icke gärna kan förneka. Vi ifrågasätta icke, att det skulle vara möjligt att tvinga de privata arbetsköparna att underteckna ett kollektivavtal, och jag tror, att var och en, som det ringaste tänker på själva situationen, håller oss räkning för det.

Det har vidare här sagts av utskottets talesman, att vi beställt dessa uttalanden från fackföreningarna. De ha sänts, och jag har fått avskrift av dessa uttalanden från en hel rad olika fackföreningar. Visst voro de beställda i den meningen, att jag skrivit till dessa fackföreningar och meddelat, att vi väckt en motion av den och den lydelsen och begärt, att de skulle meddela sin uppfattning till såväl utskottet som till undertecknarna av motionen, men det har nu aldrig ansetts i tidigare praxis vara något fel, att man rådfrågade dem, som direkt berördes av en fråga, om deras ståndpunktstagande. Utskottet har också gjort det, ehuru det icke vänt sig till arbetarnas fackföreningar direkt utan till fackföreningarnas ledare. Skogs- och flottningsarbetareförbundets ställningstagande tror jag icke vara riktigt väl genomtänkt, därför att den princip, som där framföres om att 50 procent av arbetarna skola vara icke blott organiserade utan även organiserade i skogs- och flottningsarbetareförbundet alldeles oavsett huru många som äro organiserade i, låt oss säga, de syndikalistiska organisationerna, är alldeles orimlig, och den principen tillämpas icke heller i praktiken av skogs- och flottningsarbetareförbundet. Jag vill naturligtvis icke här i riksdagen taga upp någon polemik rörande deras ståndpunktstagande i frågan. De ha naturligtvis anfört vissa skäl för sitt ståndpunktstagande, men jag skulle icke kunna tänka mig, att det skulle försvåra skogs- och flottningsarbetarnas strävanden att tillkämpa sig bättre arbetsförhållanden, därest riksdagen gjorde ett positivt uttalande, som riktade sig mot domänverkets hittills förda politik däruppe. I sin motivering tar utskottet visserligen indirekt ställning mot den kurs, som domänverket här följt, men jag anser, att man icke skulle ha nöjt sig blott med en gest till förmån för dessa strävanden utan att man kunnat från socialdemokratiskt håll avlämna en reservation i frågan. Nu har detta emellertid icke skett, och de skäl, som därför anförts, kunna naturligtvis ha en viss hållfasthet. Jag vill icke förneka det.

Då emellertid frågan för vårt vidkommande synes vara av en synnerligen stor vikt, då vidare alla arbetare, som tillfrågats i densamma, synas vara så eniga i meningen om att detta yrkande bör bifallas, då dessutom också en stor arbetareorganisation, som nu spelar en ganska stor roll, nämligen riksförbundet landsbygdens folk, också står bakom vårt krav, och då jag vet, att de socialdemokratiska riksdagsmännen i princip äro eniga, understödjer jag det yrkande, som tidigare gjorts av herr Brädefors, nämligen om bifall till motionen.

Herr Elmroth: Herr talman! Herr Hagberg yttrade i slutet av sitt anförande, att han tyckte, att man icke kunde räkna med denna gest, som utskottet gjort i sin motivering. Jag tycker, herr talman, att motionärerna icke rinligen kunnat begära, att utskottet skulle sträckt sig mycket längre än utskottet gjort. Om motionärerna besvarade sig med att läsa utskottets förligen utförliga och välvilliga motivering, skulle de finna, att därav framgår, att utskottet i princip sympatiserar med den tanke, som framförts i motionen, men det är ju det sätt, som motionärerna här föreslagit, som utskottet icke kan gå med på. Jag har ingen särskild anledning att taga domänverket i försvaret. Ingalunda, men det måste väl ändå kunna ifrågasättas, om det överhuvud taget är möjligt att kunna komma till rätta med detta problem på det sätt, som motionärerna föreslå.

Ang. kollektivavtal mellan domänverket och dess arbetare. (Forts.)

Herr Brädefors frågade utskottet eller kammaren, när det hade blivit praxis, att minst 50 procent av vederbörande arbetare måste framställa begäran om kollektivavtal, innan något sådant kunde komma till stånd. Jag kan kanske få svara med en motfråga: När har det blivit praxis, att riksdagen medelst en lagstiftning ålagt en viss part att träffa avtal? Jag tror bestämt, att om motionärerna mera tänkt sig in i saken, skulle de finna, att man komme till så pass orimliga konsekvenser, att man måste ge utskottets talesmän rätt i vad de anfört på denna punkt. För övrigt, herr talman, om vi skulle följa motionärerna på sätt som de föreslagit, vad skulle konsekvensen därav bli? Här har blivit upplyst, att utöver de fackligt organiserade arbetarna är det även tidvis anställt folk från bland annat en sådan organisation som Arbetets Frihet, som deltagar i arbetet där uppe. Skall då domänverket enligt motionärernas uppfattning vara skyldigt enligt motionen att träffa avtal även med den organisationen? Under sådana förhållanden förstår var och en, att såväl motionärernas motivering som deras hemställan omöjliggen kan positivt bifallas. Jag tycker, att med den motivering, som utskottet avgivit, böra motionärerna känna sig tillfredsställda. Då måste det därför också betraktas mera som en gest, när motionärerna anse, att framför allt de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet borde kunnat gå längre och reserverat sig för bifall till motionen. En sådan demonstration vilja vi icke vara med om, utan vi biträda det tillfälliga utskottets hemställan, till vilket jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr *Frankenberg* instämde häruti.

Herr *Andersson* i Södergård: Herr talman! Jag vill säga motionärerna, att jag är övertygad om att kammaren säkerligen värderat, om motionärerna visat litet större uppskattning av det välvilliga utlåtande, som avgivits i anledning av deras motion. Det är nämligen högst ovanligt, att ett utskott kunnat komma med ett gentemot en motionär så välvilligt utlåtande, när motionen varit av den beskaffenhet som den motion, vilken avlämnats av herrar Hagberg i Luleå och Brädefors. Såsom ett bevis på huru svårt våra skogsarbetare ha det nämna de i sin motion bland annat ett fall rörande en skogsarbetare, som under 78 dagar tjänat per dag 1 krona 64 öre. Av de mycket utförliga uppgifter, som utskottet fått, framgår emellertid, att vederbörande varit sjuk halva tiden. Är det en vederhäftig motivering för en motion att komma och tala om att så och så mycket tjänade den personen, när man inräknar sjukdomstiden, som utgjorde ungefär hälften av den tid, som det gällde? Blott detta exempel visar huru pass vederhäftiga motionärerna äro. Jag skulle för övrigt kunna anföra mångfaldiga exempel. Men trots detta, vilket vi mycket väl ha reda på inom utskottet, ha vi ändå sträckt oss så långt i tillmötesgående, som detta utlåtande vittnar om. Jag är säker på att det skulle icke under några förhållanden ha varit möjligt att komma längre, och då tycker jag, att motionärerna borde ha varit nöjda med ett så pass välvilligt utlåtande och icke här komma med alla möjliga och omöjliga invändningar mot detsamma. När exempelvis herr Brädefors här argumenterar emot utskottets uttalande om förutsättningarna för kollektivavtal, undviker han sorgfälligt att nämna kollektivavtal och frågor, när det har blivit omöjligt att träffa avtal, om icke 50 % äro organiserade. Ja, det veta vi väl alla, att ett avtal kan träffas med enskild person, men det är ju icke avtal i vanlig mening det här är fråga om, utan om kollektivavtal. Jag menar, att när man för en sådan argumentering, som herr Brädefors här gjorde, kommer man bra långt bort även från motionen. Jag tycker icke det är tillbörligt att använda en argumentering, som icke överensstämmer ens med vad motionärerna kräva i motionen.

Ang. kollektivavtal mellan domänverket och dess arbetare. (Forts.)

När vi som sagt ha kunnat sträcka oss så långt i tillmötesgående, som vi här gjort, vilket säkerligen är det längsta möjliga, så borde även motionärerna vara nöjda, såvitt de vilja något i sak och icke enbart vilja erhålla möjlighet att driva demonstrations- och agitationspolitik, vilket senare ju icke skogsarbetarna äro betjänta av.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Brädefors: Herr talman! Man har från utskottets sida sagt, att domänverket har redan på vissa ställen gått med på att göra särskilda avtal för huggare och för körare. Att så skulle ha skett känner jag icke till. Läser jag domänstyrelsens eget yttrande, så låter det icke där, som om det vore riktigt sanning detta, att man gjort särskilda avtal med körare och särskilda avtal med huggare. Domänstyrelsen säger nämligen i sitt yttrande:

»Motionärerna hava vidare ifrågasatt att i kollektivavtal körning och huggning skulle skiljas åt. Meningen torde väl vara att särskilda avtal skulle uppgöras för huggning av virke och körning av virke. Ett dylikt särskiljande av två så i varandra ingripande moment vid skogsavverkningen skulle emellertid för skogsägaren medföra dels synnerligen stora risker för att avsevärda kvantiteter virke icke skulle bliva utdrivna, dels oskäligt ökade avverkningskostnader såväl direkt som indirekt utan motsvarande ökning i arbetarnas förtjänst; och det slutliga resultatet av en dylik opraktisk organisation blir minskade områden för ekonomisk skogshantering och minskad tillgång till förtjänst för skogsarbetarna.» Och så säger man som slutkläm på detta: »Styrelsen måste därför bestämt motsätta sig en dylik uppdelning av avverkningsarbetet på skilda avtal.»

Om man alltså har träffat särskilda avtal, måste det ha berott på särskilt tillstånd från domänstyrelsen, men i allmänhet går man alltså icke med på något sådant, som herrarna själva se av domänstyrelsens yttrande.

Man har vidare framhållit, att vår motion borde icke ha inskränkt sig till enbart statsverket utan borde även ha omfattat andra arbetsgivare. Det är ju emellertid så, att alla affärsdrivande verk sortera i sista hand under riksdagen. Är icke riksdagen högsta myndighet, åtminstone när det gäller anslagsbeviljande och andra saker, för alla dessa statsverk och sålunda även för domänverket? Är det då så märkvärdigt, att när det gäller just detta verk och arbetarna vid detsamma, att arbetarrepresentanterna i riksdagen utnyttja den situation, som sålunda faktiskt förefinnes, för att försöka få staten att vid sina egna verk behandla sina arbetare på ett humanare sätt och söka förbättra deras levnadsvillkor? Hur är det, ha icke herrarna hört talas om satsen om staten såsom mönsterarbetsgivare? Det är väl icke en sådan nyhet och icke heller något så gammalt, att herrarna ha glömt bort det. Bör icke även i detta fall, då det gäller domänverket ute i skogarna, staten vara en sådan mönsterarbetsgivare för de privata bolagen, så att man åtminstone kan hänvisa till detta statliga mönster, när det för de privata bolagens arbetare gäller att få upp sina löner?

När man resonerar på det sätt, som en del socialdemokratiska ledamöter här göra, så kommer jag osökt att dra mig till minnes ett uttalande från en av den svenska fackföreningsrörelsens mest betydelsefulla personer, en fackförbundsordförande, som för ett par år sedan i min fackförening uppe i Norrbotten yttrade, att man kan icke kräva av staten, ty staten är vi själva, och det är alltså detsamma som att kräva av sig själv. Har man den uppfattningen här bland de socialdemokratiska ledamöterna i kammaren i dag, då förstår jag deras ståndpunkt, men då borde de också säga rent ut, att det är där-

Ang. kollektivavtal mellan domänverket och dess arbetare. (Forts.)
 för, som de yrka avslag på motionen, d. v. s. de vilja icke vara med om att kräva bättre löner åt domänverkets arbetare av oss själva, ty det är vi, som är staten. Ni undvika emellertid att säga detta, som är det egentligen avgörande i saken.

Det är litet underbart, att socialdemokratiska ledamöter i denna kammare säga, att de fästa icke något avseende vid vad fackföreningarna i allmänhet ha uttalat. Det är ju en hel del fackföreningar uppe i Norrbotten, som ha uttalat sig i denna fråga, och icke en enda har uttalat sig emot motionen utan i stället alla för densamma. Då stiga socialdemokratiska ledamöter upp här i dag och säga, att vi fästa icke något avseende vid vad dessa arbetare genom sina organisationer ha uttalat. Man fäster sig endast vid skogs- och flottningsarbetareförbundets styrelse, vid vad herr Sten i denna styrelse har sagt, vilken ju undertecknat uttalandet, som återges i utskottets utlåtande. Det fäster man sig vid men icke vid de arbetare, som leva ute i skogarna och svälta. Den opartiska delegation, som besökte myndigheterna här i Stockholm i vintras, meddelade ju sådana upplysningar från dessa skogar som att arbetarna hade det så dåligt ställt, att de för 30 dagars arbete fingo samma summan 40 kronor. Man måste ju inse, att något måste göras. När man i sådana situationer som i vintras vänder sig till myndigheterna, vad säga då dessa myndigheter? Landshövdingen i Norrbottens län sade, att staten har ingen som helst skyldighet att träda emellan i detta fall, utan det är såväl domänverkets som de privata skogsbolagens skyldighet att öka på lönerna. Och vad sade sedan domänverket? Jo, sade man, vi kunna icke öka lönerna, ty vi ha betalt så höga löner som det överhuvud taget går att betala. För domänverket är det likgiltigt, om arbetarna lägga ned arbetet, ty det är ett statens verk, och staten ser till att det icke lider någon nöd. Så kunna dock icke de privata skogsbolagen säga, utan de måste ta vissa hänsyn till vad arbetarna säga, och om de lägga ned arbetet eller icke.

Det frågades, när det har blivit praxis att riksdagen ger direktiv åt ena parten. Jag tror för min del, att det ganska ofta är praxis, att riksdagen ger direktiv till sina egna institutioner, till statliga institutioner. Det är icke alls något för riksdagen främmande att ge direktiv åt domänstyrelsen liksom åt järnvägsstyrelsen, generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen och alla andra statliga institutioner. Vad är det egentligen för märkvärdig uppfattning, att icke riksdagen skulle kunna befatta sig med en sak, som berör en av de statliga institutionerna?

Herr Andersson i Södergård försökte analysera skillnaden mellan avtal och kollektivavtal. Nåja, man kan förstås diskutera den frågan och dra den hit och dit. Ett avtal kan träffas mellan tvenne personer, och det är ett avtal, men herr Andersson i Södergård, om det är hundratals skogsarbetare, som träffa avtal med sin arbetsköpare, medan 200 arbetare i samma arbete stå utanför avtal, är icke detta också ett kollektivavtal, ty det är väl kollektivt, när det gäller hundratals arbetare? På så sätt kan man dra slutsatser i en sådan diskussion om avtal och kollektivavtal.

När herr Andersson i Södergård sedan talar om att utskottet varit särskilt välvilligt mot motionen, så frågar jag verkligen: Varför har utskottet varit så välvilligt mot motionen? Är det därför, att det har velat vara välvilligt mot motionärerna, eller är det motionens sakliga innehåll, som har bestämt denna välvillighet? Jag tycker det är litet märkvärdigt att på detta sätt komma och skryta med sin välvilja. Det är väl själva saken, som skall vara det bestämmande, och icke välvilja mot enskilda motionärer eller personer.

Jag yrkar fortfarande bifall till motionen.

Ang. kollektivavtal mellan domänverket och dess arbetare. (Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr andre vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Brädefors begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller fjärde tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 18.

Härefter föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, angående veterinärers uppträdande såsom ombud för kreatursförsäkringsanstalter. Därvid anförde:

Herr **Nyblom**: Herr talman! Som kammaren finner, har utskottet yrkat avslag på motionen, men jag vill i alla fall uttala min relativa tillfredsställelse med den motivering, som föregår avslagsyrkandet. Jag vill alldeles särskilt trycka på att utskottet framhåller, att denna sak ligger under Kungl. Maj:ts prövning, och jag vill därför rikta en vädjan till den departementschef, som har saken om hand, att så snart som möjligt göra något åt den angelägenhet, som jag i min motion har fört på tal.

Det är alldeles givet, att det här råder vissa oefterrättliga förhållanden, som medföra, att den djurägande allmänheten icke kan hysa förtroende för en del av våra tjänsteveterinärer. Det måste naturligtvis vara mycket olämpligt, att dessa veterinärer äro direkt anställda i kreatursförsäkringsanstalter, och att den djurägande allmänheten skall vända sig till dessa veterinärer för att erhålla utlåtanden, som sedan skola ligga till grund för det sakbedömande, som skall ske i bolagen. Man har klagat från olika håll i landet över detta och velat få en rättelse. Det skulle därför också ur den djurägande allmänhetens synpunkt vara synnerligen önskvärt, att regeringen snarast prövade denna sak och framlade det förslag för riksdagen, vartill denna prövning kan ge anledning.

Herr **Wallén**: Utskottet är fullkomligt ense med herr Nyblom, och det är *uteslutande* av den anledningen, att frågan redan är föremål för utredning, som utskottet icke biträtt motionen. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Ang. veterinärers uppträdande såsom ombud för kreatursförsäkringsanstalter.

§ 19.

Vid härfå skedd föredragning av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, angående reformering av pantlånerörelsen blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen, vilket beslut skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 20.

Slutligen föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, angående en försäkringsorganisation till skydd mot brandskada å skog och skogsmark; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 21.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet, nr 143, i anledning av väckta motioner om sänkning av de för rösträtt vid allmänna val föreskrivna åldersgränser;

från statsutskottet:

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den telegrafverket tillhöriga fastigheten nr 20 i kvarteret Jungfrun i Stockholm;

nr 138, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t gjorda framställningar om anslag till byggnadsarbeten, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av fastigheten nr 3 i kvarteret Bispen i Lund m. m.; och

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av andra huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

från första lagutskottet, nr 142, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 67 med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall förordna om kreditspärr, dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 22.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel till täckande av brister å marinens förskotts- m. fl. konton;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för översten och sekundchefen för Livregementet till häst greve W. A. Douglas och kaptenen vid kustartilleriet H. H. Victorin från viss betalningsskyldighet;

nr 73, angående överlämnande till särskilda utskottet av vissa till statsutskottet remitterade ärenden, som äga samband med frågan om försvarsväsendets ordnande; och

nr 74, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken;

bevillningsutskottets betänkande, nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående giltighetstiden för vissa tullsatser;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av väckt motion angående ändring av 19 kap. 3 § första stycket lagen om delning av jord å landet med mera;

nr 28, i anledning av väckta motioner angående delning av mark, som förut använts till väg; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m.; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående ändring i gällande taxa för frakt å statens järnvägar av hö.

§ 23.

Justerades protokollsutdrag.

§ 24.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Hage</i>	under 11 dagar fr. o. m. den 6 april och
, <i>Lindmark</i> }	, 3 , , , 16 , .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.5 e. m.

In fidem
Per Cronvall.